

פרשת ויחי

זבולן לחוף ימים יִשְׁכֵן

ה-

"זבולן לחוף ימים יִשְׁכֵן והוא לחוף אֲנִית וְיִרְכְּתוּ עַל צִדְּךָ: יִשְׁשַׁכְרְךָ חֹמֶר גָּרָם רַבָּץ בֵּין הַמְּשַׁפְּתִים" ע"כ (ויחי מט יג-ד). ובפ"י רש"י (שם) 'לחוף ימים' על חוף ימים תהיה ארצו חוף כתרגומו ספר מרקי"א בלע"ז [גבול]. והוא יהיה מצוי תדיר על חוף אֲנִית, במקום הנמל שאניות מביאות שם פרקמטיא, שהיה זבולן עוסק בפרקמטיא וּמְצִיאָ מִזּוֹן לִשְׁשֹׁכְרָ וְהֵם עוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, הוא שאמר משה "שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך" (דברים לג יח), זבולן יוצא בפרקמטיא ויששכר עוסק בתורה באהלים (תנחומא פיסקא יא), עכ"ל.

א-

ב-מדרש תנחומא (שם) "זבולן לחוף ימים" קדם זבולן ליששכר, ולמה זבולן עוסק בפרקמטיא ויששכר עוסק בתורה, עשו שותפות ביניהם שיהא פרקמטיא של זבולן ליששכר, שכן משה ברכן "שמח זבולן בצאתך ויששכר באהליך" (דברים לג יח), שמח זבולן בצאתך לפרקמטיא משום דיששכר באהליך עוסק בתורה, למה "עץ חיים היא למחזיקים בה" (משלי ג יח), לפיכך הקדים זבולן ליששכר שאלמלא זבולן לא עסק ליששכר בתורה וכו' עכ"ל.²

ב-

ב-מטה זבולן ונשיא לבני זבולן אליאב בן חלוון ע"כ (במדבר ב ז). בבעל הטורים (שם) "מטה זבולן" ולא אמר ומטה זבולן כדרך שאמר באחרים, לפי שזבולן היה מפרנס ליששכר, וראיתי בתנחומא הטעם שלא אמר ומטה זבולן כמ"ש בכולן וכו', לפיכך לא רצה הכתוב לעשותו טפילה לו, לומר ששכרו גדול כמותו, וכן הוא אומר "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר" (משלי ג יח), וכתוב "כי בצל החכמה בצל הכסף" (קהלת ז יב) לכן חשוב הכל כמטה אחד, וכאילו אמר יששכר מטה זבולן, עכ"ל.

ב-

ומבואר דמשי"כ "מטה זבולן", ולא ומטה זבולן, דבא ללמדנו דאין מטה זבולן טפל למטה יששכר, אלא חשוב הכל כמטה אחד, וא"כ עדיין צ"ב מה שמקדים מטה זבולן למטה יששכר בפרשתנו (מט יג) ובפרשת וזאת הברכה (לג יח) וצ"ע.

ג-

סוטה (כא א) מאי "בוז יבוזו לוי" (שיר השירים ח ז), אמר עולא לא כשמעון אחי עזריה, ולא כר' יוחנן דבי נשיאה, אלא כהלל ושבנא. דכי אתא רב דימי אמר הלל ושבנא אחי הו, הלל עסק בתורה, שבנא עבד עיסקא, לסוף אמר ליה תא נערוב וליפלוג, יצתה בת קול ואמרה "אם יתן איש את כל הון ביתו" וגו' (שם) ע"כ.³

ג-

מבואר שהשותפות היא דוקא באופן שנותן לו קודם הלימוד, שעל ידי נתינתו יוכל הת"ח לעסוק בתורה, ורק אז נעשה שותף עמו.

ד-

ובשו"ת ברכת חיים (סי' קיג) גם ביארתי ענין הקדימה עפ"י דברי הש"ס סוטה (כא א) דמועלת התמיכה רק כשתומכו קודם הלימוד כדי שיוכל ללמוד וכו', עכ"ל. מצאנו עוד טעם מה שמקדים זבולן ליששכר, וא"כ אף דשניהם חשובים כמטה אחד מ"מ הוא רק אם הקדים נתינתו קודם לימודו של הת"ח.

ד-

בספר תולדות יצחק (עה"ת שם) בד"ה זבולון לחוף ימים, ראוי היה שיקדים ליששכר שנולד ראשונה, והקדים לזבולן לומר שהמחזיק יד לומדי תורה יש לו שכר יותר מהלומד, עכ"ל.

ה-

הנה מש"כ שהמחזיק יד לומדי תורה יש לו שכר יותר מהלומד, צ"ב הטעם אמאי יהיה שכרו של התומך גדול משכרו של הלומד עצמו.

ו-

ונראה בהקדם מה שאמרו בברכות (זו א) גדולה הבטחה שהבטיח הקב"ה לנשים יותר מן האנשים, שנאמר "נשים ישאננות קמנה שמענה קולי בנות בטחות האזנה אמרת" (ישעיה לב ט) ע"כ.

ז-

(שם) אמר ליה רב לרי' חייא נשים במאי זכיין, באקרויי בנייהו לבי כנישתא, ובאתנויי גבריהו בי רבנן, ונטרן לגבריהו עד דאתו מבי רבנן, ע"כ.⁴

ח-

מה שזוכים המחזיקים בתלמידי חכמים.

ט-

לתגובות 'באר התורה': a0527677650@gmail.com

¹ וע"ע במדרש רבה ויצא (עב ה) ויחי (צט ט) קדושים (כה ב). ובמדרש רבה (נשא יג יז) שלילי זבולן לא היה יששכר יכול לעסוק בתורה, שהוא היה מאכילו ונותן לתוך פיו, ע"כ.
² במדרש לקח טוב (פרשת ויחי מט ס"י יג) לפיכך הקדימו יעקב אבינו קודם ליששכר, שאלמלא זבולן אין ליששכר עוסק בתורה. במדרש שכל טוב (ויחי מט ס"י יג) ולמה הקדים את זבולן ליששכר, והלא יששכר גדול בלידה מזבולון, ועוד ששבת יששכר בעלי תורה יותר מזבולון. אלא לפי שזבולון הולך ועוסק ומביא ונותן לתוך פיו של יששכר, לפיכך יששכר יושב ועוסק בתורה, שאם אין קמח אין תורה.
³ עיין ויקרא רבה (קדושים כה ב).
⁴ ומה דנקט קודם דאקרויי בנייהו אף דאתנויי גבריהו ונטרן לגבריהו הוא קודם, אפשר דיעקב הקושי רק לאחר חינוך הבנים. או משום דקרויי בנייהו שייך אצל כו"ע גם באינם בני תורה [ע"י בן יהודע סוטה כא ב] ולכן נקט דבר ששייך אצל כו"ע קודם, ואח"כ מה שנוסף אצל התלמידי חכמים.

⁵ וע"י מרומי שדה (זו א) שכתב ערד"ז: גדולה הבטחה שהבטיח הקדוש ברוך הוא לנשים יותר מן האנשים. היינו משום דזכיין במה דמקרו בנייהו ומתני גבריהו, ואף על גב שהמה בטלים כמה שעות ונענשים על זה, מ"מ האשה מקבלת שכר על השעה שלומדים, ואינן נענשים על שעה שמבטלים, שהוא שלא מרצונם של הנשים, עכ"ל.
⁶ הנה מש"כ שיעסוק במסחר כ"ג שעות ביום, נראה לכאורה כוננו שבא לכלול גם ההכנות הנצרכות להמסחר, כגון השינה האכילה ושאר צרכיו, אף שעושה אותם למען צורך המסחר - ודקה לא שייך שיעסוק במסחר כ"ג שעות ביום]. אבל מכיון שכל עסקו הוא עבור השעה שעוסק בתורה, נחשב כאילו עסק כל היום בתורה, נמצא שמכשירי הלימוד דנונים כלימוד עצמו, ומעלה עליהם הכתוב כאילו למדו כל היום.